

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
по організації самостійної роботи магістрантів з дисципліни
“ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ”

Одеса – 2015

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
по організації самостійної роботи магістрантів
з дисципліни “ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ”
Спеціальність 8.04010603 «Екологічна безпека»
Рівень підготовки - магістр

Затверджено
на засіданні методичної комісії
факультету магістерської та
аспірантської підготовки
Протокол № _____ від _____ 2015 р.
Декан ф-ту _____ Боровська Г.О.

Одеса – 2015

Методичні вказівки по організації самостійної роботи магістрантів I (5) курсу, денної форми навчання з дисципліни “Забезпечення екологічної безпеки”. Спеціальність 8.04010603 «Екологічна безпека». Рівень підготовки – магістр.

Укладачі: доц. Романчук М.Є., доц. Нагаєва С.П. – Одеса: ОДЕКУ, 2015.
– 23 с.

1 ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Вивчення курсу “ Забезпечення екологічної безпеки ” – необхідна ланка у процесі підготовки магістрантів магістрів за спеціальністю 8.04010603 «Екологічна безпека». Ця навчальна дисципліна належить до професійно-орієнтованого циклу.

Предметом вивчення курсу є нормативно-правова база екологічної політики надзвичайні ситуації (аварійні ситуації та аварії) на об’єктах екологічної небезпеки, заходи їх запобігання та реагування у разі їх виникнення, що має велике практичне значення для забезпечення умов життєдіяльності людей та збереження навколишнього природного середовища.

Метою вивчення курсу є: отримання знань з основних екологічних законів стосовно екологічної політики та безпеки в Україні, вивчення теоретичних і практичних аспектів організації природоохоронної діяльності, суспільно-виробничої діяльності, спрямованої на задоволення потреб суспільства у якісному стану довкілля, на підвищення ефективності експлуатації природних ресурсів і умов на основі ефективної екологічної політики. Також формування знань про класифікацію об’єктів екологічної небезпеки, ідентифікацію потенційно небезпечних об’єктів та об’єктів підвищеної небезпеки, державний нагляд та контроль у сфері екологічної безпеки, локалізацію та ліквідацію аварійних ситуацій та аварій, економічний механізм регулювання та запобігання надзвичайних ситуацій, законодавчо-нормативну базу екологічної безпеки.

Завдання навчальної дисципліни: засвоєння принципів трактування терміну “екологічна політика”, особливостей проведення екологічної політики на Україні і в розвинених та інших країнах; нормативно-правових та методичних положень з питань екологічної безпеки; основи моніторингу та прогнозування надзвичайних ситуацій та знати напрями зниження ризику їх виникнення та оцінку можливих наслідків аварійних ситуацій та аварій.

Вивчення дисципліни «Забезпечення екологічної безпеки» базується на знаннях, отриманих з таких навчальних дисциплін, як «Моніторинг довкілля», «Техноекологія», «Нормування антропогенного навантаження на навколишнє середовище», «Екологічна експертиза», «Екологічна безпека», «Оптимізація природокористування», та ін., а отримані знання будуть використовуватись у подальшому при вивченні інших нормативних і вибірковок дисциплін ОПП підготовки фахівців ОКР «магістр» зі спеціальності 8.04010603 «Екологічна безпека», а також в процесі підготовки кваліфікаційної роботи.

Головною формою організації вивчення дисципліни «Забезпечення екологічної безпеки» є лекції, практичні заняття та самостійна робота над програмою курсу. Основною формою контролю засвоєння знань є

написання контрольних робіт з лекційного курсу, усне опитування, виконання індивідуального завдання, написання і захист реферату.

Після вивчення дисципліни «Забезпечення екологічної безпеки» студенти повинні знати: принципи та інструменти екологічної політики, основні Закони та Постанови України з питань екологічної безпеки; положення про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного походження, методи захисту у сфері діяльності людей у випадку надзвичайних ситуацій.

Після освоєння цієї дисципліни студенти повинні вміти: застосовувати нормативно-правову базу екологічної безпеки при виконанні еколого-економічних досліджень, виконувати ідентифікацію об'єктів екологічної небезпеки, аналізувати джерела небезпеки, визначати види небезпек, встановлювати максимально можливі рівні надзвичайних ситуацій, розробляти заходи щодо зниження можливих наслідків аварійних ситуацій та аварій на об'єктах екологічної небезпеки.

Вивчення дисципліни „Забезпечення екологічної безпеки” складається з двох частин, які в свою чергу поділяються на декілька основних, відносно самостійних, але тісно пов'язаних між собою модулів. Перша частина присвячена наступним питанням:

- сутність державної екологічної політики ;
- нормативна база екологічної безпеки;
- аналіз функціонування систем екологічної безпеки;
- облік та звітність в екологічній безпеці.

Друга частина присвячена наступним питанням:

- ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів та об'єктів підвищеної небезпеки;
- державному нагляду та контролю у сфері екологічної безпеки;
- методам впровадження локалізації та ліквідації аварійних ситуацій та аварій;
- державним санкціям в сфері екологічної безпеки.

Увесь програмний курс 1-ої та 2-ої частини розбито на окремі логічно пов'язані по 2 модулі на кожну частину. Модулі з теоретичної частини включають декілька тем, які також пов'язані між собою. На практичних заняттях проводяться семінари та усне опитування. На протязі цього часу студентам потрібно також написати індивідуальні роботи, стосовно більш конкретного розгляду нормативно-правових документів (Міжнародні конвенції), виконати графічно-розрахункову роботу (по потенційно небезпечних об'єктах), виконати ідентифікацію потенційно небезпечних об'єктів, провести аналіз аварійних ситуацій та аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, розробити заходи їх запобігання.

Загальний обсяг навчального часу, що припадає на вивчення дисципліни на I курсі у I семестрі (*перша частина*)- 90 год.:45 годин аудиторних занять (30-лекції, 15-семінарські заняття) та 45 годин відводиться на самостійну роботу студентів. Закінчується заліком.

Загальний обсяг навчального часу, що припадає на вивчення дисципліни на I курсі у II семестрі (друга частина) - 144 год.:60 годин аудиторних занять (30-лекції, 30-семінарські заняття) та 58 годин відводиться на самостійну роботу студентів. Закінчується іспитом.

Список рекомендованої літератури

Основна література

- 1.ЗАКОН УКРАЇНИ «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року.»
- 2.Реймерс Н.Ф. Природопользование. Словарь-справочник. - М.; Мысль,1990. - 637 с.
- 3.Державні екологічні програми;
- 4.Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 15. – Ст.73
- 4.Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 42. – Ст. 348.
- 5.Постанова Верховної Ради України «Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 38–39. – Ст. 248.
6. www.library-odeku.16mb.com

Додаткова література

- 1.Штангрет В.П. Основи екологічної безпеки територій і акваторій
- 2.Галушкіна Т.П., Крутякова В.И. Экологическая политика и механизмы ее реализации на региональном уровне. Одесса. Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 1999.
- 3."Про затвердження Методики ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20 березня 2006 р. за № 286/12160.
- 4.Положення про Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 N 1288 .
- 5.Міжнародне екологічне законодавство.
- 6.Положення про Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 N 1288 .
- 7.Положення про моніторинг потенційно-небезпечних об'єктів, затвердженого наказом МНС України від 06.11.2003 N 425.

Перелік тем лекційного курсу

Перша частина

Змістовний теоретичний модуль 1- Державна екологічна політика.

Тема 1 Теоретично-методологічні аспекти формування екологічної політики. Формування інституційної системи забезпечення екологічної політики

1.1 Визначення терміну екологічна політика. Сутність, принципи та інструменти екологічної політики.

1.2 Особливості реалізації та розробки екологічної політики в розвинених країнах.

1.3 Виконавчі та законодавчі функції органів управління природоохоронною діяльністю.

1.4 Сучасний стан нормативно-законодавчої бази України в галузі природного середовища і використання природних ресурсів.

1.5 Законодавче регулювання доступу громадськості до екологічної інформації та участі у процесах підготовки й прийняття екологічних рішень

1.6 Стратегічні плани дій в екологічній політиці до 2020р..

На аудиторні (лекційні) заняття – 12 годин, на самостійну роботу студента (підготовка до лекційних занять і контрольної роботи) – 8 годин.

Тема 2 Нормативна база екологічної безпеки.

2.1 Предмет і задачі курсу. Основні поняття і визначення.

2.2 Основні завдання, функції, права та обов'язки Департаменту екологічної безпеки.

2.3 Поняття та види загроз в національній безпеці України в екологічній сфері.

На аудиторні (лекційні) заняття – 6 годин, на самостійну роботу студента (підготовка до лекційних занять і контрольної роботи) – 4 години.

Змістовний теоретичний модуль 2- Контроль і функціонування систем екологічної безпеки

Тема 3 Аналіз функціонування систем екологічної безпеки

3.1 Поняття системи екологічної безпеки.

3.2 Національні інтереси України в сфері екологічної безпеки.

3.3 Напрями забезпечення екологічної безпеки екологічній сфері.

На аудиторні (лекційні) заняття – 6 годин, на самостійну роботу студента (підготовка до лекційних занять і контрольної роботи) – 5 годин.

Тема 4 Облік та звітність в екологічній безпеці.

4.1. Закон України Про об'єкти підвищеної безпеки.

4.2 Порядок ідентифікації та обліку об'єктів підвищеної небезпеки

4.3 Порядок декларування безпеки об'єктів підвищеної безпеки.

Порядок звіту об'єктів підвищеної небезпеки

На аудиторні (лекційні) заняття – 6 годин, на самостійну роботу студента (підготовка до лекційних занять і контрольної роботи) – 5 годин.

Друга частина

Змістовний теоретичний модуль 1 - Регламентція діяльності в сфері екологічної безпеки

Тема 1. Ідентифікація джерел екологічної небезпеки.

1.1 Основні поняття потенційно небезпечні об'єкти, об'єкти підвищеної небезпеки.

1.2 Нормативно-правова база діяльності в сфері екологічної безпеки.

1.3 Порядок ідентифікації джерел екологічної небезпеки.

На аудиторні (лекційні) заняття – 6 годин, на самостійну роботу студента (підготовка до лекційних занять і контрольної роботи) – 3 години.

Тема 2. Державний нагляд у сфері екологічної безпеки.

2.1 Положення про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру.

2.2 Режими функціонування єдиної державної системи.

2.3 Планування роботи із запобігання надзвичайним ситуаціям.

На аудиторні (лекційні) заняття – 4 годин, на самостійну роботу студента (підготовка до лекційних занять і контрольної роботи) – 2 години.

Тема 3. Локалізація та ліквідація аварійних ситуацій і аварій.

3.1 Вимоги до складання оперативної частини ПЛАС для аварій на рівнях "А" і "Б" .

3.2 Локалізація та ліквідація наслідків нафтових аварій.

3.3 Локалізація та ліквідація аварійних викидів на хімічно небезпечних об'єктах.

На аудиторні (лекційні) заняття – 4 години, на самостійну роботу студента (підготовка до лекційних занять і контрольної роботи) – 2 години.

Змістовний теоретичний модуль 2 – Державні санкції в сфері екологічної безпеки

Тема 4. Діяльність державних органів з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

4.1 Постійна урядова комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

4.2 Регіональна та місцева комісія з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій.

4.3 Районна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

4.4 Положення про штаб з ліквідації надзвичайної ситуації техногенного та природного характеру місцевого рівня.

На аудиторні (лекційні) заняття – 4 години, на самостійну роботу студента (підготовка до лекційних занять і контрольної роботи) – 2 години.

Тема 5. Юридична відповідальність за правопорушення в галузі екологічної безпеки.

5.1 Адміністративна відповідальність.

5.2 Кримінальна відповідальність.

5.3 Цивільно-правова відповідальність.

На аудиторні (лекційні) заняття – 4 години, на самостійну роботу студента (підготовка до лекційних занять і контрольної роботи) – 2 години.

Тема 6. Механізм забезпечення екологічної безпеки в Україні.

6.1 Заходи забезпечення екологічної безпеки.

6.2 Екологічне страхування.

На аудиторні (лекційні) заняття – 8 годин, на самостійну роботу студента (підготовка до лекційних занять і контрольної роботи) – 3 години.

Перелік тем практичних (семінарських) занять

Перша частина

Тема1 Принципи формування та інструменти екологічної політики.

На аудиторні (семінарські) заняття – 2 години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) – 2 години.

Тема2 Міжнародне екологічне законодавство. Приклади формування екологічної політики в розвинутих країнах.

На аудиторні (семінарські) заняття – 1,5 години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) – 2 години.

Тема3 Закон України Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року.

На аудиторні (семінарські) заняття – 2 години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) – 2 години.

Тема4 Поняття та основні принципи екологічної безпеки.

На аудиторні (семінарські) заняття – 2,5 годин, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) – 3 години.

Тема5 Поняття системи екологічної безпеки (головна мета системи екобезпеки. Напрями забезпечення національної безпеки в екологічній сфері).

На аудиторні (семінарські) заняття – 2 години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) – 2 години.

Тема6 Основні положення Закону України “Про основи національної безпеки України” та Закону України про об’єкти

підвищеної небезпеки. Нормативи порогових мас деяких небезпечних речовин.

На аудиторні (семінарські) заняття – 2 години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) – 2 години.

Тема7 Порядок декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки. Порядок обліку об'єктів підвищеної небезпеки. Інструкції про зміст і складання паспорта місць видалення відходів тощо.

На аудиторні (семінарські) заняття – 1,5 годин, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) – 1 година.

Друга частина

Тема1. Закон України "Про об'єкти підвищеної небезпеки". Основні поняття про об'єкти екологічної небезпеки.

На аудиторні (семінарські) заняття – 2 години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) – 2 години.

Тема2. "Про затвердження Методики ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів". Проведення ідентифікації об'єкту екологічної небезпеки.

На аудиторні (семінарські) заняття – 3 години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) – 6 годин.

Тема3 Державний нагляд у сфері екологічної безпеки. Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру.

На аудиторні (семінарські) заняття – 3 години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) – 5 годин.

Тема4 Локалізація та ліквідація аварійних ситуацій і аварій.

На аудиторні (семінарські) заняття – 2 години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) – 4 години.

Тема5 Локалізація та ліквідація аварійних розливів нафтопродуктів.

На аудиторні (семінарські) заняття – 2 години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) – 6 годин.

Тема6 Локалізація та ліквідація аварійних викидів на хімічно небезпечних об'єктах.

На аудиторні (семінарські) заняття – 3 години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) – 6 годин.

Тема7 Діяльність державних органів з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

На аудиторні (семінарські) заняття – 3 години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) – 4 години.

Тема8 Юридична відповідальність за правопорушення в галузі екологічної безпеки.

На аудиторні (семінарські) заняття – 3 години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) – 4 години.

Тема9 .Адміністративні та екологічні санкції в екобезпеці.

На аудиторні (семінарські) заняття – 3 години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) –4 години.

Тема10 Механізм забезпечення екологічної безпеки в Україні.

На аудиторні (семінарські) заняття –2години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) –4 години.

Тема11 Екологічне страхування.

На аудиторні (семінарські) заняття –2години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) –4 години.

Тема12 Планування роботи із запобігання надзвичайним ситуаціям.

На аудиторні (семінарські) заняття –2години, на самостійну роботу студента (підготовка до семінарських занять) –4 години.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПО ВИВЧЕННЮ ТЕОРЕТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Перша частина

При вивченні *теми 1* “Державна екологічна політика” студенти повинні знати матеріал конспекту лекцій [1, розділи 1, 2, 3 с. 5 - 36]. Особливу увагу слід звернути на головні екологічні закони, які використовуються при формуванні екологічної політики; основні засади планування екологічної політики. Додатковий матеріал при вивченні теми 1 міститься в літературних джерелах [2, с. 10 -124, 270 – 314; 3, с. 19 - 43, 174 - 205; 4, с. 10 – 18, 69 - 81; 6, с. 5 – 33 ; 7, с. 138 - 205].

Питання для самоконтролю при вивченні теоретичного матеріалу за темою 1

- 1.Дати визначення екологічної політики.
- 2.Сформулювати цілі екологічної політики.
3. Які принципи та інструменти екологічної політики?
- 4.Які засоби використовуються для реалізації екологічної політики?
5. Які особливості реалізації екологічної політики в розвинених країнах?
- 6.Охарактеризуйте рівні екологічної політики.
7. Охарактеризуйте основні засади планування екологічної політики.
- 8.Наведіть приклади застосування принципів та підходів формування екологічної політики у розвинутих країнах.

При вивченні *теми 2* “Нормативна база екологічної безпеки” студенти повинні знати матеріал конспекту лекцій [1, розділи 1, 2, 3 с. 5 - 36]. Слід звернути увагу на правові заходи забезпечення екологічної безпеки, види екологічної безпеки, ієрархічну систему нормативно-

правових актів України в сфері екобезпеки. Додатковий матеріал при вивченні теми 2 міститься в літературних джерелах [2, с. 10 -124, 270 – 314; 3, с. 19 - 43, 174 - 205; 4, с. 10 – 18, 69 - 81; 6, с. 5 – 33 ; 7, с. 138 - 205].

Питання для самоконтролю при вивченні теоретичного матеріалу за темою 2

1. Що розуміють під екологічним законодавством?
2. Охарактеризуйте методи управління у сфері реалізації екологічної політики.
3. Охарактеризуйте систему органів влади, які забезпечують реалізацію екологічної політики в Україні.
4. Яким документом визначені керівні положення щодо забезпечення інформування громадськості про екологічний стан довкілля та її участі у процесі прийняття екологічних рішень.?
5. Назвіть основні акції НУО «Greenpeace», які сприяли досягненню конкретних результатів.
6. Перелічити фундаментальні принципи, які обов'язково відображаються у міжнародних екологічних договорах.
7. Дайте класифікацію економічних інструментів екологічної політики.

При вивченні **теми 3** “Аналіз функціонування систем екологічної безпеки ” студенти повинні знати матеріал конспекту лекцій [1, розділи 1, 2, 3 с. 5 - 36]. Слід звернути увагу на наукові підходи щодо формування та функціонування системи національної безпеки України. Додатковий матеріал при вивченні теми 3 міститься в літературних джерелах [2, с. 10 - 124, 270 – 314; 3, с. 19 - 43, 174 - 205; 4, с. 10 – 18, 69 - 81; 6, с. 5 – 33 ; 7, с. 138 - 205].

Питання для самоконтролю при вивченні теоретичного матеріалу за темою 3

1. Дати визначення екологічної безпеки.
2. Що є об'єктом і суб'єктом екологічної безпеки?
3. Які нормативно-правові акти регулювання відносин в сфері національної безпеки України?
4. Яка існує класифікація екологічної безпеки?
5. У чому полягає система екологічної безпеки?
6. Наукові підходи до вивчення складових національної безпеки?
7. Який загальний алгоритм наукового аналізу в сфері національної безпеки?

При вивченні **теми 4** “Облік та звітність в екологічній безпеці ” студенти повинні знати матеріал конспекту лекцій [1, розділи 1, 2, 3 с. 5 - 36]. Слід звернути увагу на облік ПНО та на вимоги до складання звітності

в екологічній безпеці. Додатковий матеріал при вивченні теми 4 міститься в літературних джерелах [2, с. 10 -124, 270 – 314; 3, с. 19 - 43, 174 - 205; 4, с. 10 – 18, 69 - 81; 6, с. 5 – 33 ; 7, с. 138 - 205].

Питання для самоконтролю при вивченні теоретичного матеріалу за темою 4

1. Які основні завдання екологічного бухгалтерського обліку?
2. Що розуміється під терміном «потенційно небезпечний об'єкт»?
3. Який порядок процедури Ідентифікації ПНО і для чого вона проводиться?
4. В чому суть Ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки (ОПН)?
5. В чому заключається Паспортизація потенційно небезпечного об'єкта?
6. Що таке «Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів»?
7. Який порядок формування інформаційної бази Державного реєстру ПНО?
8. Надайте перелік документів щодо поводження з відходами, які повинні бути на підприємстві
9. Надайте перелік документів з охорони атмосферного повітря, які повинні бути на підприємстві
10. Надайте перелік документів з охорони водних ресурсів, які повинні бути на підприємстві
11. Який порядок державного обліку (на прикладі водокористування)?

Друга частина

При вивченні *теми 1* « Ідентифікація джерел екологічної небезпеки » студенти повинні знати матеріал конспекту лекцій [1, розділи 1, 2, 3 с. 5 - 36]. Слід звернути увагу на класифікацію об'єктів екологічної небезпеки, рівні екстремального забруднення навколишнього середовища. Додатковий матеріал при вивченні теми 1 міститься в літературних джерелах [2, с. 10 - 124, 270 – 314; 3, с. 19 - 43, 174 - 205; 4, с. 10 – 18, 69 - 81; 6, с. 5 – 33 ; 7, с. 138 - 205].

Питання для самоконтролю при вивченні теоретичного матеріалу за темою 1

1. Дати визначення потенційно небезпечного об'єкту.
2. Дати визначення об'єкта підвищеної небезпеки.
3. Що таке ідентифікація?
4. Який порядок проведення ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів?

5. Як проводиться ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки?

6. Дати характеристику небезпечних речовин.

7. Як визначається порогова маса небезпечної речовини?

8. Які уповноважені органи проводять ідентифікацію?

9. Коли проводиться позачергова ідентифікація?

При вивченні **теми 2** “ Державний нагляд у сфері екологічної безпеки ” студенти повинні знати матеріал конспекту лекцій [1, розділи 1, 2, 3 с. 5 - 36]. Слід звернути увагу на завдання та режими функціонування єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації. Додатковий матеріал при вивченні теми 2 міститься в літературних джерелах [2, с. 10 -124, 270 – 314; 3, с. 19 - 43, 174 - 205; 4, с. 10 – 18, 69 - 81; 6, с. 5 – 33 ; 7, с. 138 - 205].

Питання для самоконтролю при вивченні теоретичного матеріалу за темою 2

1. Що таке єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації?
2. Які завдання єдиної державної системи?
3. Які існують режими функціонування єдиної державної системи?
4. Які координуючі органи єдиної державної системи?
5. Як фінансується діяльність єдиної державної системи?

При вивченні **теми 3** “ Локалізація та ліквідація аварійних ситуацій і аварій ” студенти повинні знати матеріал конспекту лекцій [1, розділи 1, 2, 3 с. 5 - 36]. Слід звернути увагу на особливості локалізації та ліквідації аварійних ситуацій та аварій на об'єктах підвищеної небезпеки. Додатковий матеріал при вивченні теми 3 міститься в літературних джерелах [2, с. 10 -124, 270 – 314; 3, с. 19 - 43, 174 - 205; 4, с. 10 – 18, 69 - 81; 6, с. 5 – 33 ; 7, с. 138 - 205].

Питання для самоконтролю при вивченні теоретичного матеріалу за темою 3

1. Що таке аварійна ситуація та аварія ?
2. Яка мета плану локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій?
3. Які існують категорії аварій на об'єктах підвищеної небезпеки?
4. Які існують плани локалізації та ліквідації аварій в залежності від масштабів їх впливу?
5. Як складається аналітична частина ПЛАС?
6. Як складається оперативна частина ПЛАС?
7. Які особливості ліквідації аварійних розливів нафтопродуктів ?
8. Як проводиться локалізація та ліквідація аварійних викидів на хімічно небезпечних об'єктах ?
9. Як визначається глибина зони зараження СДОР?

10. Який порядок надання дозволу на експлуатацію об'єктів підвищеної безпеки?

11. Які заходи щодо зменшення наслідків аварій?

При вивченні **теми 4** “Діяльність державних органів з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій” студенти повинні знати матеріал конспекту лекцій [1, розділи 1, 2, 3 с. 5 - 36]. Слід звернути увагу на напрями діяльності державних органів з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій. Додатковий матеріал при вивченні теми 4 міститься в літературних джерелах [2, с. 10 - 124, 270 – 314; 3, с. 19 - 43, 174 - 205; 4, с. 10 – 18, 69 - 81; 6, с. 5 – 33 ; 7, с. 138 - 205].

Питання для самоконтролю при вивченні теоретичного матеріалу за темою 4

1. Які державні органи контролюють техногенно-екологічну безпеку?
2. Які завдання постійної урядової комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій?
3. Які завдання регіональної та місцевої комісій з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій?
4. Які завдання районної комісії з питань техногенно екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій?
5. Які основні завдання штабу з ліквідації НС місцевого рівня?

При вивченні **теми 5** “Юридична відповідальність за правопорушення в галузі екологічної безпеки” студенти повинні знати матеріал конспекту лекцій [1, розділи 1, 2, 3 с. 5 - 36]. Слід звернути увагу на законодавчу базу юридичної відповідальності за порушення вимог екологічної безпеки.

Додатковий матеріал при вивченні теми 5 міститься в літературних джерелах [2, с. 10 -124, 270 – 314; 3, с. 19 - 43, 174 - 205; 4, с. 10 – 18, 69 - 81; 6, с. 5 – 33 ; 7, с. 138 - 205].

Питання для самоконтролю при вивченні теоретичного матеріалу за темою

1. Які існують види юридичної відповідальності за порушення вимог екологічної безпеки?
2. За які правопорушення в сфері екологічної безпеки передбачається адміністративна відповідальність?
3. За які правопорушення в сфері екологічної безпеки передбачається кримінальна відповідальність?
4. За які правопорушення в сфері екологічної безпеки передбачається цивільно-правова відповідальність?

При вивченні **теми 6** “Механізм забезпечення екологічної безпеки в Україні” студенти повинні знати матеріал конспекту

лекцій [1, розділи 1, 2, 3 с. 5 - 36]. Слід звернути увагу на заходи в механізмі забезпечення екологічної безпеки . Додатковий матеріал при вивченні теми 6 міститься в літературних джерелах [2, с. 10 - 124, 270 – 314; 3, с. 19 - 43, 174 - 205; 4 , с. 10 – 18, 69 - 81; 6 , с. 5 – 33 ; 7, с. 138 - 205].

Питання для самоконтролю при вивченні теоретичного матеріалу за темою 6

1. У чому полягає механізм забезпечення екологічної безпеки?
2. Які заходи забезпечення екологічної безпеки?
3. Охарактеризувати нормативно-регулятивні заходи.
4. Охарактеризувати розпорядчо-виконавчі заходи забезпечення екологічної безпеки.
5. Охарактеризувати забезпечувальні заходи забезпечення екологічної безпеки.
6. Що включає система моніторингу небезпек?
- 7.Що таке екологічне страхування, його мета?
8. Які існують види екологічного страхування?

Індивідуальна робота

Перша частина

При вивченні дисципліни «Забезпечення екологічної безпеки» студенти денної форми навчання виконують домашнє завдання по окремій самостійній темі.

Звіт про виконання ІЗ подається студентом у вигляді текстового документа з титульною сторінкою на аркушах формату А4 або у зошиті. Не пізніше ніж за два тижні до семестрового підсумкового контролю звіт подається викладачу, який керував виконанням індивідуального завдання. Оцінка за ІЗ виставляється в інтегральну відомість окремим модулем і враховується практичній частині модульного контролю при виведенні оцінки поточного семестрового контролю.

Теми домашнього завдання в рамках індивідуального навчально-дослідного завдання:

По будь-якій області України (наприклад, Одеської, Миколаївської, Вінницької та ін.), кожен студент обирає для себе свою, на даних Державного Реєстру по потенційно небезпечних об'єктах скласти звіт. На карту області нанести ці об'єкти по кожному району, розрахувати у відсотках їх кількість від загального числа, вияснити до якої сфери виробництва належать підприємства, які з них знаходяться біля водойм або річок і які забруднюючі речовини можуть потрапити у воду внаслідок аварії.

Друга частина

Індивідуальна робота студентів передбачає написання та захист реферату по обраній тематиці. Ця робота проводиться у рамках *самостійної роботи* студента над дисципліною.

Кожен студент згідно з наведеного нижче списку обирає одну з запропонованих тем. По бажанню студента написання реферату по іншій тематиці у межах курсу можливо тільки після узгодження з викладачем цієї дисципліни.

При написанні реферату треба додержуватися вимог щодо оформлення. Для написання реферату необхідно провести пошук необхідних літературних джерел, для цього можна в першу чергу використовувати перелік основної та додаткової літератури до дисципліни «Забезпечення екологічної безпеки».

Теми рефератів

1. Види діяльності та об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку.
2. Екстремальне забруднення навколишнього природного середовища.
3. Ідентифікація об'єктів екологічної небезпеки.
4. Режими діяльності єдиної державної системи.
5. Аварійні ситуації та аварії на об'єктах екологічної небезпеки.
6. Типи надзвичайних ситуацій з хімічною обстановкою.
7. Основні етапи локалізації та знераження джерел хімічної небезпеки.
8. Ліквідація аварійних розливів нафтопродуктів на водних об'єктах.
9. Ліквідація аварійних розливів нафтопродуктів з поверхні ґрунту.
10. Заходи запобігання аварійних ситуацій та аварій на об'єктах екологічної небезпеки.
11. Адміністративні санкції порушення норм екологічної безпеки.
12. Юридична відповідальність в області екологічної безпеки.
13. Цивільно-правова відповідальність за порушення норм екобезпеки.
14. Види відповідальності за порушення норм радіаційної безпеки.
15. Екологічне страхування.
16. Нормативно-регулятивні заходи забезпечення екобезпеки.
17. Розпорядчо-виконавчі заходи в екобезпеці.
18. Організаційні заходи забезпечення екобезпеки.
19. Механізм забезпечення екологічної безпеки.
20. Забезпечувальні заходи в екобезпеці.

3 ОРГАНІЗАЦІЯ ПОТОЧНОГО, СЕМЕСТРОВОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Організація поточного, семестрового та підсумкового контролю знань студентів виконується відповідно до «Положення про проведення підсумкового контролю знань студентів ОДЕКУ» та «Положення про організацію поточного та підсумкового контролю знань студентів заочної форми навчання ОДЕКУ».

Контроль виконання самостійної та індивідуальної роботи студентів поділяється на поточний та підсумковий.

Головною формою організації вивчення дисципліни «Забезпечення екологічної безпеки» є лекції, практичні заняття та самостійна робота над програмою курсу. Основною формою контролю засвоєння знань є написання контрольних робіт з лекційного курсу, усне опитування, виконання індивідуального завдання, написання і захист домашніх завдань, іспит.

Методика модульного контролю по дисципліні «Забезпечення екологічної безпеки» розроблена у відповідності з «Положенням про проведення підсумкового контролю знань студентів», затвердженим на засіданні методичної ради ОДЕКУ від 29.04.2010 р., та «Положенням про організацію контролю самостійної роботи студентів ОДЕКУ». Основною формою контролю засвоєння знань є контрольні роботи, які дозволяють визначать рейтинг студенту. Кваліфікаційні вимоги до студентів, які вивчають курс – володіти знаннями, уміннями і навичками з основних модулів. Згідно програми модульного контролю поточних та підсумкових знань студентів з дисципліни «Забезпечення екологічної безпеки» до модулів відносяться: у теоретичному курсі – окремі розділи; у практичних заняттях – теми занять. Інтегральна оцінка засвоєння студентом знань та вмінь по навчальній дисципліні складається з оцінок, одержаних по різних модулях.

Увесь програмний курс лекцій і практичних занять **1 частини** розбито на окремі логічно пов'язані модулі: теоретичний курс на 2 модулі. Модулі з теоретичної частини включають декілька тем, які пов'язані між собою. Модулі з практичної частини сформовані як 2 модулі, які включають усне опитування.

Стисла характеристика теоретичного матеріалу до написання двох теоретичних модулів наведена в п.2. В цілому на дисципліну 1-ої частини відведено **100** балів: **50** балів *на теоретичну частину* курсу (тобто по кожному модулю 25 балів - по п'ять балів на кожне запитання) і **50** балів *на практичну частину* (по 15 балів за усне опитування по двох розділах дисципліни та 20 балів-захист індивідуального завдання). В бал практичної

частини окрім відповіді входить оцінка за активність, за присутність на заняттях, за додаткові знання (по інших літературних джерелах, інформації з газет, статей з журналів, Інтернету та ін.).

Домашня робота, яка захищається під час семінарських занять, оцінюється в 20 балів.

Семестровий залік – це форма підсумкового семестрового заходу, який полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу (вмін та навичок) на підставі інтегральної кількісної оцінки результатів виконання ним видів поточних контролюючих заходів, передбачених робочою навчальною програмою дисципліни та **оцінку залікової контрольної роботи. Оцінка семестрового заліку здійснюється у якісній та кількісній шкалах.**

Залікова контрольні робота проводиться на останньому занятті з дисципліни за тестами оцінки знань базової компоненти навчальної дисципліни, які розроблені для:

- проведення ректорського контролю залишкових знань студентів (для нормативних дисциплін);
- підсумкового контролю комісією (для вибіркового дисциплін).

Студент вважається допущеним до підсумкового семестрового контролю (ПСК) з конкретної навчальної дисципліни, якщо він виконав всі види робіт, передбачені робочою навчальною програмою дисципліни і набрав за модульною системою балів **не менше 50%** від максимально можливої (за практичну та теоретичну частини для кожної – для заліку).

Інтегральна оцінка поточної роботи студента в 100- бальній шкалі по дисципліні, яка закінчується заліком, обов'язково включає оцінку залікової контрольної роботи за таким алгоритмом:

$$B = 0,75 * OZ + 0,25 * OKP,$$

де B – інтегральна оцінка поточної роботи студента в 100- бальній шкалі по дисципліні; OZ - оцінка роботи студента за змістовними модулями; OKP - оцінка залікової контрольної роботи.

Шкала відповідності інтегральних оцінок в сумарній атестації по дисципліні у вигляді заліку

Інтегральна сума балів по дисципліні	Оцінка
< 60% від максимальної суми балів - < 60 балів	не зараховано
60-100% від максимальної суми балів – 60,1-100 балів	зараховано

Увесь програмний курс лекцій і практичних занять 2 частини розбито на окремі логічно пов'язані модулі: теоретичний курс на 2 модулі. Модулі з теоретичної частини включають декілька тем, які пов'язані між

собою. Модулі з практичної частини сформовані як 2 модулі, які включають усне опитування та підготовку доповідей.

До заходів поточного модульного контролю виконання самостійної роботи студентів з **теоретичної частини** дисципліни «Забезпечення екологічної безпеки» належить:

- модульна контрольна робота (КР) оцінюється у **20 балів** кожна.
- захист реферату (РФ) оцінюється у **20 балів**.

Максимальна сума балів з **теоретичної частини** становить **60 балів**.

До заходів поточного модульного контролю виконання самостійної роботи студентів з **практичної частини** дисципліни «Забезпечення екологічної безпеки» належить:

- усне опитування (УО) під час практичного заняття оцінюється у **20 балів**;
- підготовка доповідей у **20 балів**.

Максимальна сума балів з **практичної частини** становить **40 балів**.

Загальна сума балів, яку отримують студенти за всіма змістовними модулями дисципліни «Забезпечення екологічної безпеки», становить **100 балів** (теоретична частина -**60 балів**, практична частина – **40 балів**), вона формує інтегральну оцінку поточного контролю студентів з цієї навчальної дисципліни.

Питання про допуск до семестрового іспиту за підсумками модульного накопичувального контролю регламентуються п. 2.4 «Положення про проведення підсумкового контролю знань студентів», а саме, студент вважається допущеним до підсумкового семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни, якщо він виконав всі види робіт, передбачені робочою навчальною програмою дисципліни і набрав за модульною системою суму балів не менше 50% від максимально можливої за практичну частину дисципліни для іспиту.

В іншому випадку студент вважається таким, що не виконав навчального плану і не допускається до іспиту. Студенти, які на перший день заліково-екзаменаційної сесії мають заборгованість з практичної частини дисципліни, не допускаються до підсумкового семестрового контролю до моменту ліквідації цієї заборгованості у встановленому в ОДЕКУ порядку. Ліквідація заборгованості з практичної частини курсу здійснюється за графіком, який складається викладачами дисципліни, затверджується її завідувачем та оприлюднюється для студентів в останній день семестру.

Студент, який не має на початок заліково-екзаменаційної сесії заборгованості з дисципліни «Забезпечення екологічної безпеки», складає письмовий іспит (екзамен) за затвердженим розкладом та процедурою. Іспит проводиться тільки у письмовій формі за білетами, які розробляються викладачами дисципліни та затверджуються у встановленому порядку.

Тривалість письмового іспиту складає 2 академічні години. На іспиту студенти отримують білети у вигляді тестів по 20 запитань у кожному (див. фонд тестових завдань до іспиту). Максимально можлива сума балів складає 100 балів по 5 на кожен правильну відповідь.

Загальна кількісна оцінка (загальний бал успішності) з дисципліни є усередненою між кількісною оцінкою поточних контролюючих заходів (%) і кількісною оцінкою семестрового іспиту (%) та визначається за шкалою ECTS:

Шкала переходу від оцінок за національною системою до системи ЕКТАС

За шкалою ECTS	За національною системою		Бал успішності
	для іспиту	для заліку	
A	5 (відмінно)	зараховано	90–100
B	4 (добре)	зараховано	82–89,9
C	4 (добре)	зараховано	74–81,9
D	3 (задовільно)	зараховано	64–73,9
E	3 (задовільно)	зараховано	60–63,9
FX	2 (незадовільно)	не зараховано	35–59,9
F	2 (незадовільно)	не зараховано	1–34,9

Якщо ж кількісна оцінка, одержана студентом на іспиті, менше 50% від максимально можливої, то загальний бал успішності дорівнює балу успішності на іспиті.

ЛІТЕРАТУРА

До першої частини

1. Крутякова В.І. Екологічна політика. Конспект лекцій. . – Одеса: ОГМІ, 2011. – 144 с.
2. Сахаєв В.Г., Шевчук В.Я. Економіка і організація охорони навколишнього природного середовища: Підручник. –К.: Вища школа, 1995
3. Эндрес А. Экономика окружающей среды/ Пер. с нем. – К.: Лыбидь, 1995
4. Реймерс Н.Ф. Охрана природы и окружающей человека среды: Словарь-справочник. –М.: Просвещение, 1992
5. Синякевич І.М. Інструменти екополітики: теорія і практика. – Львів: ЗУКЦ, 2003
6. Хилько М.І. Екологічна політика. – К.: Абрис, 1999

7. Салтовський О.І. Основи соціальної екології. Курс лекцій. К.: МАУП, 1997
8. Концепція державної регіональної політики, затверджена Указом Президента України від 25 травня 2001 року № 341/2001
9. Синякевич І.М. Принципи формування системи інструментів для екополітики України. Україна в ХХІ столітті: Концепції та моделі економічного розвитку. Матер. Доп. У між нар. Конгресу українських економістів. ч.ІІ. – Львів, 2000
10. Галушкіна Т.П., Крутякова В.И. Экологическая политика и механизмы ее реализации на региональном уровне. Одесса. Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 1999.
11. Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І., Мищенко В.С. та ін. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України. Київ, РВПС України НАН України, 1999
12. Андрейцев В. Екологічний ризик в системі правовідносин екологічної безпеки: проблеми практичної теорії //Право України. – 1999. – № 1. – С. 75-78.
13. Балюк Г.І. Правові аспекти забезпечення ядерної та радіаційної (радіоекологічної) безпеки в Україні. – К., 1997. – 283 с.
14. Барбашова Н. Забезпечення екологічної безпеки при використанні в господарській діяльності ядерної енергії //Право України. – 1998. – № 6. – С. 43-47.
15. Бондарь Л.О. Правові засади здійснення екологічно небезпечної діяльності в Україні. Авто- реф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.06 / Київ. Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка.- 2002.- 20 с.
16. Екологічне право (особлива частина): Підручник /За ред. В.І. Андрейцева. К.: Істина, 2001. – 544 с.
17. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» № 2245-III від 18.01.2001 р.// Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 15. – Ст. 73.
18. Заржицький О. Екологічна безпека в регіоні як об'єкт правового регулювання // Право України. – 2002. – № 5. – С. 63-68.
19. Заржицький О. Пошук напрямків екологічної безпеки України в умовах розвитку глобалізаційних процесів. // Право України. – 2004. – № 7. – С. 111-113.
20. Слепченко Т. Організаційно-правові питання забезпечення екологічної безпеки на виробництві // Право України. – 2002. – № 5. – С. 68-72.
21. Слепченко Т. Організаційно-правові питання забезпечення екологічної безпеки на виробництві // Право України. – 2002. – № 5. – С. 68-72.

22. Фролов М.О. Правові аспекти екологічного ризику. Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.06 /К.: Київський націон.Університет ім. Тараса Шевченка, 2001.-19с.
23. Хіміч О. Екологічна безпека як елемент національної безпеки. // Право України. – 2002. – № 11. – С. 44-48.

До другої частини

1. "Про затвердження Методики ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20 березня 2006 р. за № 286/12160.
2. Закон України "Про об'єкти підвищеної небезпеки".
3. Положення про Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 N 1288 .
4. Положення про паспортизацію потенційно небезпечних об'єктів, затвердженого наказом МНС України від 18.12.2000 N 338.
5. Положення про моніторинг потенційно-небезпечних об'єктів, затвердженого наказом МНС України від 06.11.2003 N 425.
6. Штангрет В.П. Основи екологічної безпеки територій і акваторій
7. Галушкіна Т.П., Крутякова В.И. Экологическая политика и механизмы ее реализации на региональном уровне. Одесса. Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 1999.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
по організації самостійної роботи магістрантів
з дисципліни “Забезпечення екологічної безпеки”

Спеціальність 8.04010603 «Екологічна безпека»
Рівень підготовки - магістр

Укладачі: : доц. Романчук М.Є., доц. Нагаєва С.П.

Підписано до друку
Ум. друк. арк.

Формат
Тираж

Папір офсетний
Зам. №

Видавництво та друкарня „ТЕС” (Свідоцтво ДК № 771)
Одеса Канатна 81/2
Тел. 42-90-98

Одеський державний екологічний університет
65016 м. Одеса вил. Львівська, 15

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
по організації самостійної роботи магістрантів
з дисципліни “Забезпечення екологічної безпеки”

Спеціальність 8.04010603 «Екологічна безпека»
Рівень підготовки - магістр

Затверджено
на засіданні кафедри
прикладної екології
Протокол № ____ від __.__.2015
Завідувач кафедрою
_____ Сафранов Т.А.

Затверджено
на засіданні методичної комісії
факультету магістерської та
аспірантської підготовки
Протокол № ____ від ____ 2015 р.
Декан ф-ту _____ Боровська Г.О.

Одеса - 2015

